

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ІІІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ФАХУ

Олеся МЕДИНСЬКА

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
<https://orcid.org/0000-0002-3769-163X>
medunska@elr.tnpu.edu.ua*

Ганна ЙОРДАН

*кандидат технічних наук,
доцент кафедри журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
<https://orcid.org/0000-0002-7048-7171>
j_jrdan@ukr.net*

Галина СИНОРУБ

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
<https://orcid.org/0000-0001-7073-0752>
sunoryb@ukr.net*

Для забезпечення повноцінного функціонування навчального процесу підготовки майбутніх журналістів в умовах російсько-української війни визріла необхідність у впровадженні таких методів і принципів викладання, які забезпечуватимуть індивідуальну освітню траєкторію, сприятимуть розвитку інформаційної культури та вдосконаленню навичок інформаційних технологій. Безумовно, відбувається соціалізація навчання в нових умовах із використанням інноваційних підходів, серед яких: засоби штучного інтелекту та хмарні сервіси, що сприяють удосконаленню підготовки майбутнього фахівця, формуванню його компетентностей – якісного, етичного й адекватного використання засобів ІІІ для процесів опрацювання, пошуку та передавання інформації, продукування розуміння подальшої потреби безперервного навчання завдяки інструментам штучного інтелекту [6].

ІІІ в журналістиці можна використовувати для різних завдань, безпосередньо пов'язаних із виробництвом і розповсюдженням новин. Переваги використання ІІІ для медіа: швидкість та обсяги публікацій новин, ефективний аналіз і управління контентом, детальна верифікація. Технологія штучного інтелекту охоплює багато інструментів, які можуть використовувати журналісти: доповнена та віртуальна реальність, контент-аналітичні системи, системи генерації текстових матеріалів, класифікації медіаконтенту тощо. Ці інструменти впливають на розвиток журналістики, оскільки сприяють:

- створенню нового формату подання матеріалу, зокрема доповненої, віртуальної реальності;

- оптимізації контенту в реальному часі. Atomic Reach – це система, що аналізує і вимірює контент на основі його якості та потенціалу для розширеного охоплення аудиторії, сприяє виявленню та поширенню відповідного контенту для цільової аудиторії автора, видавця або блогера, враховуючи інтереси і вподобання аудиторії, генерує якісний контент;

- ефективній роботі з великими даними, що оптимізовує час журналіста: швидке рахування, порівняння і обробка числових значень, відповідно й оперативна, якісна підготовка матеріалу;

- виявленню трендів у масивах даних, які можуть стати темами журналістських матеріалів;

- використанню шаблонів для публікацій. Журналістика – творча спеціальність, що пов'язана з креативним мисленням, художніми образами і нестандартними рішеннями. Машина поки не здатна писати статті і оформлювати грамотні інтерв'ю, але все ж може генерувати найпростіші інформаційні замітки;

- переведенню рукописного або голосового тексту в друкований. Зрозумілим є те, що при підготовці до друку інтерв'ю, матеріал проходить стадію дешифрування. Цей етап займає багато часу, тому що необхідно уважно слухати, обирати важливе і нічого не пропустити. Багато журналістів при підготовці такого матеріалу дешифрують весь текст одразу, а потім доводять його до належного стану. Однак цей процес вже можна спростити. Штучний інтелект успішно розпізнає людську мову і якісно дешифрує її в текст самостійно. Для цього використовуються технології глибинного навчання. Відомим прикладом використання такої технології є сервіс YouTube, який здатен створювати субтитри до відео в реальному часі [3].

Сучасний етап розвитку освіти характеризується впровадженням інструментів штучного інтелекту в навчальний процес. У контексті викликів часу актуалізується питання модернізації методики навчання дисциплін журналістського фаху. Саме ці питання опинилися у фокусі міжнародного проекту «Інноваційні підходи до наукової та журналістської практики» (координатор – Асоціація з міжнародних питань, АМО.CZ), до якого долучилися викладачі та студенти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. У межах цього проекту учасники закладів вищої освіти взяли участь у дводенному воркшопі «Використання штучного інтелекту в журналістській та академічній практиці», спрямованому на поглиблення розуміння потенціалу ШІ та напрацювання сучасних підходів до його інтеграції в навчальний процес. Використовуючи набутий досвід, інструменти штучного інтелекту інтегровано у дисципліни журналістського фаху, що дає змогу підвищити рівень якості освіти майбутніх медійників і поєднати традиційні підходи з інноваційними технологіями [2].

У процесі вивчення дисципліни **«Журналістський фах: новинна журналістика і репортерська діяльність»** здобувачі вищої освіти використовують алгоритми ШІ для відбору та класифікації новин, виробництва аудіовізуального продукту, ідентифікації дезінформації, виявлення фейкового

новинного контенту, перевірки фактів та зіставлення інформації з авторитетними джерелами. Основними завданнями інтеграції штучного інтелекту в навчальний курс є: ознайомлення студентів із сучасними ШІ-інструментами для журналістської практики; підвищення ефективності збору інформації, обробки новинних текстів; формування навичок критичного мислення, фактчекінгу; розвиток технологічних компетентностей шляхом роботи з аудіо- та відеоконтентом.

Під час виконання практичних занять студентам пропонуються інструменти ШІ для створення фото- та відеоконтенту: Easy Peasy API, Gemini, DALL·E, Canva AI. Здобувачі вчаться генерувати заголовки, працювати з різними текстовими структурами, порівнювати особливості подання новини штучним інтелектом з авторським новинним текстом, здійснювати критичний аналіз, використовуючи метод Fishbone, створювати тематичні ілюстрації та візуальні метафори для новинних матеріалів тощо.

Для перевірки фактів студенти використовують програми Full Fact та Snopes. Наприклад, Full Fact здійснює автоматизовану перевірку фактів та заяв публічних осіб, політиків, виявляє маніпуляції або неточності. Snopes перевіряє факти та проводить оригінальні журналістські дослідження.

Для перевірки автентичності тексту, зображень та відео здобувачам пропонуються такі сервіси: GPTZero (розпізнавання текстів, створених нейронними мережами); Hive Moderation (перевірка автентичності зображень та відео. Студенти виявляють аномалії у текстах, освітленні та інших характеристиках, що можуть вказувати на ШІ-генерацію, аналізують відео, зокрема визначення deepfake-елементів); Hugging Face AI Detector (аналіз тексту, визначення його ймовірного походження); Google About This Image (перевірка походження зображення, включаючи дату публікації та зміни. Студенти визначають, чи зображення було створене за допомогою ШІ або є модифікованим); Originality.ai (перевірка оригінальності текстового та зображального контенту), Deepware Scanner (виявляє підробки в зображеннях чи відео. Студенти виявляють підробки, створені за допомогою deepfake-технологій, аналізують деталі зображення та відео, такі як текстури обличчя, структури об'єктів, рухи, накладені зміни тощо). Ці інструменти допомагають ідентифікувати контент, створений ШІ, виявляти фейкові матеріали та перевіряти достовірність джерел.

Отже, інтеграція ШІ в навчальний курс **«Журналістський фах: новинна журналістика і репортерська діяльність»**, зокрема використання генеративних моделей, візуальних редакторів та інструментів фактчекінгу, підвищує практичну підготовку здобувачів, формує критичне мислення, медіаграмотність, редакторські та технологічні навички, що дозволяє студентам усвідомлено працювати з інформацією, оцінювати її достовірність та уникати поширення дезінформації. Водночас слід враховувати етичні та безпекові аспекти застосування ШІ, що забезпечує відповідальне використання технологій у навчальному процесі та майбутній журналістській практиці.

Викладання дисципліни **«Журналістський фах: фотожурналістика»** адаптовано до використання технологій штучного інтелекту й зосереджено на етиці та верифікації контенту. ШІ руйнує традиційне припущення про те, що

фотографія є документуванням дійсності; спрощує свідоме або несвідоме перебільшення чи спотворення подій, що вимагає дотримання професійних «червоних ліній» щодо редагування та критичного підходу до перевірки автентичності зображень (боротьба з фейками). Для засвоєння цих принципів використовуються кейс-стаді (аналіз порушень), лабораторії верифікації (практичний фактчекінг) та дискусії про авторське право та прозорість використання ШІ. Здобувачі освіти використовують сервіси ШІ для:

- швидкого створення «ідеальних» або «проблемних» зображень для критичного аналізу (генеративні моделі, наприклад, Midjourney, DALL-E);
- автоматизації рутинних завдань (наприклад, функції Photoshop на основі ШІ, Topaz Gigapixel AI, Luminar Neo), що використовуються для редагування і швидкої обробки великих обсягів фото (кадрування, корекція кольору), звільняючи час для фокусу на композиції та сенсі;
- верифікації (Google Lens, TinEye, Yandex Images), які використовуються для зворотного пошуку зображень та розпізнавання об'єктів;
- виявлення цифрових підписів, (ШІ-детектори, наприклад, Hive, Deepware).

Студенти вчаться верифікувати джерело зображення, знаходити його оригінальне використання та виявляти, чи не було воно вирвано з контексту, або змінено з часом, що є фундаментально для сучасної журналістики.

Інтеграція штучного інтелекту у навчальний курс «Журналістський фах: фотожурналістика» дозволяє продемонструвати інноваційні можливості для творчості, вивчити етичні загрози та методи верифікації ілюстративної інформації, готувати фахівців, здатних до відповідального управління візуальною правдою в умовах, коли технології можуть легко створювати реалістичні підробки.

У процесі вивчення дисципліни **«Журналістський фах: інтернет-журналістика»** студенти дізнаються про активну інтеграцію інструментів штучного інтелекту у роботу сучасних медіакомпаній для оптимізації робочих процесів. Один із новітніх експериментів у сучасній журналістиці – це повністю згенерований штучним інтелектом номер італійської газети Il Foglio (2025 р.) [1]. Ознайомлюються з впровадженням у The New York Times ШІ у редакційну роботу: застосування внутрішнього інструменту Echo, що допомагає підсумовувати статті, брифінги та слугує підтримкою інших редакційних процесів; GitHub Copilot як помічника для кодування; Google Vertex AI, що є інструментом для розробки продуктів; ChatExplorer від NYT допомагає в аналізі контенту; окремі продукти Amazon AI та API OpenAI, не пов'язані з ChatGPT.

Під час виконання лабораторних занять здобувачам пропонується інструмент NotebookLM. Він дає студентам можливість завантажувати статті, пресрелізи чи PDF-документи та миттєво отримувати структуровані підсумки, що допомагає швидше зрозуміти основний зміст матеріалів і навчитися працювати з великими даними. Інструмент корисний і для перевірки фактів, оскільки відповідає на запитання лише на основі завантажених джерел, що дозволяє студентам відпрацьовувати навички фактчекінгу та роботи з кількома джерелами одночасно. За його допомогою можна створювати редакційні

брифінги – короткі дайджести новин або робочі нотатки, подібні до тих, що готуються у професійних медіа. Функція аудіопереказу (Audio Overviews) дає змогу перетворювати текстові матеріали на аудіоформат, що зручно для аналізу складних текстів та підготовки подкастів. NotebookLM також допомагає порівнювати різні джерела, виділяти відмінності у позиціях, працювати зі статистикою та створювати повноцінний аналітичний огляд. Студенти можуть використовувати його для створення планів мультимедійних матеріалів – сценарію відео, структури лонгвідів чи концепцій подкастів. Окрім того, інструмент здатний аналізувати стиль текстів різних медіа, що дозволяє тренувати навички адаптації власних матеріалів під стиль конкретного видання. Завдяки інтеграції з Google Workspace студенти також можуть працювати в спільних блокнотах, обмінюватися коментарями та формувати колективні дослідницькі проєкти. Для створення мультимедійних матеріалів студентам пропонується засвоїти ресурс Napkin.ai, що є це платформою для перетворення текстів у діаграми, інфографіку, блок-схеми та інші візуальні елементи. Корисним для створення відеоконтенту є інструмент Lumen5, який автоматично перетворює текстовий контент (статті, блоги, сценарії) на відеоролики. Наведені вище інструменти допомагають редакціям оптимізовувати робочі процеси, підтримувати якість журналістських матеріалів та експериментувати з новими форматами подачі інформації.

Актуальним залишається питання толерантного застосування штучного інтелекту як в освітньому процесі, так і в журналістській діяльності, дотримання авторських прав, доброчесності у роботі з його інструментами. Штучний інтелект у журналістиці можна використовувати для багатьох різних завдань, безпосередньо пов'язаних із виробництвом і розповсюдженням новин. І попри значні переваги його використання для майбутніх медійників (швидкість та обсяги публікацій новин, ефективний аналіз і управління контентом, налаштування контенту, детальна верифікація), імплементація штучного інтелекту в освітній процес може спричинити такі проблеми: порушення правил академічної доброчесності; скорочення кількості викладачів через автоматизацію багатьох процесів (що може чинити тиск на ринок праці); потенційну соціальну несправедливість у доступі до відповідного програмного забезпечення; труднощі у розвитку комунікативних навичок (оскільки ШІ в основному корисний у дистанційній освіті); етичні наслідки у конфіденційності даних, упередженість і прозорість; визнання авторства створених творів і встановлення відповідальності за порушення авторських прав; зниження ролі викладача, креативності та навичок критичного мислення студентів; дискримінації, тобто консервування соціально-економічної нерівності між різними верствами населення й націями в світі; у продукуванні фейків, пропагандистських наративів та дезінформації [6].

Оцінка переваг і недоліків, ризиків застосування інструментів штучного інтелекту як під час підготовки майбутнього фахівця в галузі журналістики, так і в практичній діяльності медійника вимагає перегляду етичних стандартів, кодексу академічної доброчесності, а також формулювання політик щодо регулювання його використання.

Об'єднані зусилля людини та штучного інтелекту можуть принести багато ефективних і революційних нововведень в українську систему освіти. Однак перед цим нам необхідно пройти доволі тривалий шлях у пошуках найбільш оптимальних сценаріїв взаємодії, а також усім учасникам освітнього процесу навчитися вдумливо використовувати нові технології, скеровуючи їх на свій розумовий розвиток, а не занепад [4].

Список використаної літератури

1. Італійська газета опублікувала перше у світі видання, створене штучним інтелектом. *Укрінформ*. 22 листопада 2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3972061-italijska-gazeta-opublikovala-perse-u-sviti-vidanna-stvorene-stucnim-intelektom.html>
2. Інноваційні підходи до наукової та журналістської практики (2024–2025). *Проект. Асоціація з міжнародних питань*, АМО.CZ. URL: <https://www.checkregion-ua.info/pro-proekt-2/>
3. Йордан Ганна, Синоруб Галина. Інструменти штучного інтелекту в журналістській практиці: верифікація контенту. *Регіональна журналістика в Україні: історія, реалії, виклики, перспективи* : зб. наук. пр. за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції / за ред. С. В. Семенко. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. № 9. С. 60–66.
4. Кириченко Н. ChatGPT: перспективи та ризики інтеграції в сферу освіти. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3676843-chatgpt-perspektivi-ta-riziki-integracii-v-sferu-osviti.html>
5. Мединська О. Я. Використання інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх журналістів. *Обрії друкарства*. 2019. № 1 (7). С. 95–105.
6. Synorub H., Yordan H. Artificial intelligence in the professional activities of future journalists: advantages and disadvantages. *AI-Driven Transformation: Mapping the Course for Future Business Landscapes: Monograph*. Tallinn: Teadmus, 2024. P. 239–246. URL: <https://conference.euas.eu/2023/wp-content/uploads/2024/03/Monograph2023.pdf>